

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-10-74-29>

УДК 336.72

Біліченко В.В.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

РОБОТА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ТА КУРСАНТІВ В УМОВАХ РЕЖИМУ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ

Анотація. Досліджено особливості роботи поліцейських та курсантів під час введення режиму надзвичайного стану. На чому базується та яка основна діяльність поліцейських під час надзвичайного стану. Основні завдання поліцейських з основної та додаткової групи поліцейських. Поліцейські, які задіяні для виконання завдань пов'язаних з ліквідацією негативних наслідків під час дії режиму надзвичайного стану. Участь курсанта під час цих заходів, до якої категорії відноситься та кого не можна взагалі залучати до виконання завдань пов'язаних з режимом надзвичайного стану та ліквідації його наслідків. Національна поліція України як єдина система, яка запобігає і миттєво реагує на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру. Поліція як функціональна підсистема, яка охороняє громадський порядок у мирний час та завжди готова вступити на захист населення та держави під час надзвичайних ситуацій.

Ключові слова: поліцейський, курсант, спеціальна операція, робота в групах, надзвичайний стан, підрозділи внутрішніх справ України, органи виконавчої влади, порятунок людей, катастрофи, стихійні лиха, збройний напад, насильство.

Bilichenko Valerii

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

OPERATION OF POLICE OFFICERS AND CADETS IN MODE EMERGENCY CONDITION

Summary. The peculiarities of the work of police officers and cadets during the introduction of the state of emergency are investigated. What is the basis and what is the main activity of the police during an emergency. The main tasks of police officers from the main and additional group of police officers. Police officers involved in the execution of tasks related to the elimination of negative consequences during the operation of the state of emergency. Participation of the cadet in these activities, to which category he belongs and who cannot be involved at all in performing tasks related to the state of emergency and eliminating its consequences. The National Police of Ukraine as the only system that prevents and responds immediately to man-made and natural emergencies. Police as a functional subsystem that protects public order in peacetime and is always ready to act in defense of the population and the state in times of emergency. All police officers, ranging from ordinary to senior management, will perform their functions during an emergency, divided into appropriate groups, a direct response team, a reserve group to support the first group, and a last-resort group during an emergency. Our so-called suitable forces (reserve units of the Ministry of Internal Affairs, internal affairs bodies and personnel of educational establishments of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine), which will assist the first two groups in the complication of the operational situation. Therefore, as we have already noted, the current certified police officers will be involved and only if these forces will not be enough will we be able to employ our youngest cadets. Therefore, in the event of a state of emergency, the cadets will only be involved in an emergency situation and only after the full application of the first two categories of law enforcement representatives.

Keywords: police officer, cadet, special operation, working in groups, state of emergency, internal affairs units of Ukraine, executive authorities, rescue of people, catastrophes, natural disasters, armed attack, violence.

Постановка проблеми. Аналіз роботи поліцейських та курсантів під час надзвичайного стану. Особливості виконання завдань під час посиленого варіанту несення служби та спосіб задіяння поліцейських та курсантів для виконання спеціальних завдань пов'язаних з посиленням несенням служби. Дослідження даної проблеми було здійснено в рамках дії не так давно реформованої системи Національної поліції України та інших нормативно правових актів, які регулюють діяльність поліції під час надзвичайного стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато науковців приділили доволі багато уваги темі нашій статті. Теоретичною основою для вивчення питань дій поліцейських під час надзвичайних ситуацій стали публікації таких на-

уковців, зокрема: Безпалова О.І., Панова О.О., Холод Ю.А., Передерій О.С., Мінка Т.П., Комісаров О.Г., Гаркуша А.Г., Репан М.І., Гусаров С.М., Головка О.М., Безпалова О.І., Резанов С.А., Джафарова О.В., Шатрава С.О., Іванцов В.О., Завальний М.В.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Невирішеним та нечітко сформованим залишається питання участі курсанта під час виникнення надзвичайної ситуації в державі. До того ж в Законі України «Про Національну поліцію» прямо не визначено статтю в якій би було прописано та визначено чітку діяльність поліції під час надзвичайної ситуації. Тому, ми можемо визначити таку діяльність лише переглянувши інші нормативно правові акти.

Мега статті. Визначити, що є основою діяльності поліцейських, які основні та додаткові завдання вони повинні виконувати під час надзвичайного стану. Дати визначення поняття курсант, виокремити його основні цілі та з'ясувати в якій категорії буде перебувати курсант під час надзвичайної ситуації. Як проходить підготовка до виконання завдань пов'язаних з ліквідацією негативних наслідків пов'язаних з цим негативним чинником.

Виклад основного матеріалу. Перше про що потрібно пам'ятати поліцейським під час діяльності в умовах надзвичайної ситуації це принципи за якими вони повинні діяти: принцип законності, комплексного використання сил і засобів, оперативності, постійної готовності сил і засобів до різних ситуацій, маневрування силами та засобами, оперативного управління силами і засобами.

Надзвичайний стан – це особливий правовий режим, який може тимчасово вводитися в Україні чи в окремих її місцевостях при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня, що призвели чи можуть призвести до людських і матеріальних втрат, створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або при спробі захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства і передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування відповідно до цього Закону повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення безпеки і здоров'я громадян, нормального функціонування національної економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, захисту конституційного ладу, а також допускає тимчасове, обумовлене загрозою, обмеження у здійсненні конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1].

Діяльність представників органів виконавчої влади під час надзвичайного стану та взаємодія з іншими представниками державної влади. Його правовий режим, порядок виконання та припинення виконання дій пов'язаних з надзвичайним станом, додержання прав і свобод людини, громадянина та юридичних осіб. Відповідальність за порушення вимог або невиконання заходів пов'язаних з правовим режимом надзвичайного стану.

Основною дією поліцейських під час надзвичайного стану є сприяння усунення загрози, допомога з ліквідацією тяжких наслідків, якщо це зумовлено дією техногенних або природних чинників, нормалізація обстановки що склалась, відновлення правопорядку та конституційних прав і свобод громадян і юридичних осіб, створення нормальних умов для функціонування органів державної влади, місцевого самоврядування, інших інститутів громадянського суспільства.

Під час надзвичайних ситуацій поліція для досягнення швидкого результату та ліквідації негативних наслідків взаємодіє з Державною службою України з надзвичайних ситуацій та Національною гвардією України, що регламентується спеціальною інструкцією про порядок їх вза-

ємодії. Також, органи і підрозділи Національної поліції України, які залучені до виконання спеціальних службових завдань можуть бути переведені в дію посилений варіант несення служби.

Термін «спеціальні службові завдання», що вживається в цій Інструкції, означає завдання, що виконуються територіальними (у тому числі – міжрегіональними) органами Національної поліції України, їх структурними і відокремленими підрозділами при реагуванні на надзвичайні ситуації, проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, відпрацюванні та введенні в дію планів реагування на надзвичайні ситуації та/або при виконанні визначених законодавством України службових завдань у випадку введення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану, а також виконанні завдань територіальної оборони та цивільного захисту в особливий період [2].

Основні завдання поліцейських під час надзвичайних ситуацій:

- отримання та передача інформації про ознаки і загрози виникнення або вже існуючу надзвичайну ситуацію;
- охорона публічного порядку, забезпечення безпеки під час дорожнього руху, охорона об'єктів державної, комунальної та приватної власності, протидія злочинності;
- надання допомоги органам державної влади, органам місцевого самоврядування та ін. під час переселення та евакуації людей з місць небезпечних для життя;
- участь у реалізації спеціального пропускового режиму в межах території виникнення надзвичайних ситуацій (пожеж, радіоактивного, хімічного, біологічного зараження), антитерористичних заходів, супроводження аварійно-рятувальної та іншої необхідної техніки;
- сприяння у залученні населення, а також транспортних і інших засобів, які належать підприємствам, установам і організаціям та громадянам, для проведення рятувальних і невідкладних аварійно-відновлювальних робіт відповідно до рішення місцевих органів державної адміністрації;
- регулювання дорожнього руху на маршруті евакуації, охорона громадського порядку на приймальному та збірному евакуаційному пункті, місцях посадки та висадки населення, яке було евакуйоване;
- посилення охорони та оборони адміністративних будівель, та відокремлених підрозділів територіальних органів Національної поліції України;
- здійснення роботи щодо припинення поширення недостовірної інформації та попередження паніки серед населення;
- матеріально-технічне, продовольче, господарське, медичне та інше забезпечення
- заходи, щодо захисту особистого життя і здоров'я від негативних чинників надзвичайних ситуацій;
- інші заходи, передбачені законодавством України.

До основних завдань додається:

- схема оповіщення і збору особового складу за тривою; схема зв'язку зі штабами цивільної оборони, військовими частинами, вищими і суцільними органами внутрішніх справ, частинами

і з'єднаннями внутрішніх військ, взаємодіючими установами, закладами та підприємствами; розрахунок сил і засобів, зокрема й наданих і громадськості, а також варіанти їх розстановки в різних ситуаціях у разі виникнення надзвичайних обставин; дислокація збірних евакопунктів, маршрути евакуації населення, виводу сільськогосподарських тварин тощо;

– розрахунок необхідних сил і засобів для доставки особового складу в небезпечні зони передбачуваних руйнувань, пожеж, затоплень, аварій, катастроф тощо;

– карти, графіки, картотеки невідкладних дій, зразки перепусток для транспорту і громадян, що залучаються до проведення рятувальних робіт тощо [3].

Поліцейський повинен служити суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Якщо ж розглядати курсанта (який, також є поліцейським) то можна сказати, що курсанти мають інший статус, а це означає що у курсанта інші обов'язки та завдання.

Статус "курсант" надається особам рядового та молодшого начальницького складу органів внутрішніх справ (військовослужбовцям, що не мають звань офіцерського складу), які в установленому порядку зараховані до ВНЗ і навчаються за денною (очною) формою навчання з метою здобуття певного освітнього та освітньо-кваліфікаційного рівнів за рахунок коштів державного бюджету [4].

З цього ми розуміємо, що під час перебування на навчанні головна ціль курсанта – це навчання, вивчення нормативної правової бази, здобуття навичок тактико спеціальної та вогневої підготовки. Тобто, це поліцейські рядового складу, які ще здобувають освіту та не можуть виконувати складні завдання, які виконують діючі співробітники. Але курсанти можуть бути направлені в службу відрядження для забезпечення охорони громадського порядку за відповідним наказом керівного складу Національної поліції України або за проханням територіальних підрозділів Національної поліції до ректора університету.

Якщо вводять в дію посилений варіант несення служби, то такий наказ буде розповсюджуватись, як на рядовий, так і на начальницький склад. Під цей варіант несення служби не підпадають лише курсанти, які на момент введення в дію посилений варіанта несення служби не досягли 18-річного віку, та працівників, які не пройшли початкової підготовки.

Залежно від ситуації що склалась на посилене несення служби можуть бути переведені усі працівники органів чи підрозділів системи МВС України, їх частина або окремі структурні підрозділи.

Тому, залежно від обставин за яких було введено даний режим ми можемо поділити осіб, яких було залучено до несення служби на три певні категорії:

– основні сили – це підрозділи патрульної (роти, взводи, групи) поліції та підрозділи поліції громадської безпеки;

– додаткові сили – це стройові підрозділи поліції Державної служби охорони, оперативний начальницький склад органів і підрозділів внутрішніх справ;

– придатні сили – це частини і підрозділи поліцейських, які приступлять в оперативне розпорядження патрульної служби для посилення перших двох категорій під час ускладнення оперативної обстановки. До них відносять резервні підрозділи МВС, органи внутрішніх справ і особовий склад навчальних закладів МВС України.

Тож, якщо відбудеться ситуація за якої буде введено надзвичайний стан, курсанти будуть задіяні лише у невідкладній ситуації та лише після застосування в повному обсязі перших двох категорій представників органів внутрішніх справ.

Під час організації та виконання спільних заходів починають з етапів попередньої та безпосередньої підготовки до їх проведення:

– попередня підготовка – розроблення планів та документів інструкцій, регламентів, табелів, схем взаємодії, телефонних довідників); визначення місця для спільно прибуття, розташування поліцейських, які прибули з інших підрозділів; погодження порядку управління та взаємодії різних підрозділів під час виконання спільних завдань; підготовка резерву для виконання наступних завдань; розробка інших завдань для взаємодії різних підрозділів;

– безпосередня (оперативна) підготовка – оцінка оперативної обстановки, стану, готовності і можливостей наявних сил і засобів; визначення керівника під час виконання службових завдань; встановити чи є необхідність залучення додаткових сил; виділити техніку та засоби необхідні для здійснення спільних заходів [5].

Висновки. Надзвичайний стан це той стан за якого нормальна життєдіяльність держави призупиняється через різні негативні чинники, поліцейські вступають в посилений варіант несення служби на ряду з іншими державними службовцями покликаними на захист держави в таких випадках. Всі поліцейські починаючи від рядового та закінчуючи керівним складом будуть виконувати свої функції під час надзвичайної ситуації, поділившись на відповідні групи, група яка буде безпосередньо приймати участь у ліквідації наслідків, група яка виступає резервом для підтримки першої групи та група, яка буде задіяна в останню чергу під час надзвичайної ситуації. Наші так звані придатні сили (резервні підрозділи МВС, органи внутрішніх справ і особовий склад навчальних закладів МВС України), які будуть допомагати першим двом групам під час ускладнення оперативної обстановки. Тому, як ми вже зазначили раніше будуть задіяні діючі атестовані поліцейські і тільки за умов, що цих сил буде недостатньо ми зможемо задіяти наших наймолодших поліцейських – курсантів.

Список літератури:

1. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану». *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2000. № 23. Ст. 176.
2. Наказ Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у ви-

падку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану. Міністерство Внутрішніх справ України. Наказ. 31.10.2016. № 1129.

3. Наказ Про затвердження настанови з організації роботи органу внутрішніх справ : Наказ МВС України. 15.06.1999 р. № 495.
4. Наказ Про затвердження Положення про вищі навчальні заклади МВС. Міністерство Внутрішніх справ України. Наказ. 14.02.2008. № 62 – 6.1.5.
5. Особливості функціонування органів внутрішніх справ у надзвичайних умовах. URL: https://pidruchniki.com/84171/pravo/osoblivosti_funktsionuvannya_organiv_vnutrishnih_sprav_nadzvichaynih_umovah

References:

1. Zakon Ukrainy «Pro pravovyy rezhym nadzvichaynoho stanu». Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy (VVR) (2000). [Law of Ukraine “On the Legal Regime of Emergency”. Verkhovna Rada of Ukraine (BBR)]. *Verkhovna Rada of Ukraine*. № 23. St. 176.
2. Nakaz Pro zatverdzhennya Instruktsiyi pro poryadok vzayemodiyi terytorial'nykh orhaniv politsiyi ta mizhrehional'nykh terytorial'nykh orhaniv Natsional'noyi politsiyi Ukrainy pid chas reahuvannya na nadzvichayni sytuatsiyi, u vypadku uvedennya pravovoho rezhymu (31.10.2016) [Order. On approval of the Instruction on the procedure for interaction between territorial police bodies and inter-regional territorial bodies of the National Police of Ukraine during emergency response, in case of introduction of a legal regime of martial law or emergency. Ministry of Internal Affairs of Ukraine. Order]. Ministry of Internal Affairs of Ukraine. Order. № 1129.
3. Nakaz Pro zatverdzhennya nastanovy: z orhanizatsiyi roboty orhanu vnutrishnikh sprav: Nakaz MVS Ukrainy (15.06.1999) [Order. On approval of the Instruction: on the organization of the work of the Interior Ministry: Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]. Ministry of Internal Affairs of Ukraine. Order. № 495.
4. Nakaz Pro zatverdzhennya Polozhennya pro vyshchi navchal'ni zaklady MVS. Ministerstvo Vnutrishnikh sprav Ukrainy. Nakaz (14.02.2008) [Order. On Approval of the Regulations on Higher Education Institutions of the Ministry of Internal Affairs. Ministry of Internal Affairs of Ukraine. Order]. Ministry of Internal Affairs of Ukraine. Order. № 62 – 6.1.5.
5. Osoblyvosti funktsionuvannya orhaniv vnutrishnikh sprav u nadzvichaynykh umovakh [Features of functioning of law-enforcement bodies in emergency conditions]. URL: https://pidruchniki.com/84171/pravo/osoblivosti_funktsionuvannya_organiv_vnutrishnikh_sprav_nadzvichaynih_umovah